

**สรุปบทเรียนการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชน
เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการในพื้นที่จังหวัดน่าน และจังหวัดแพร่**

1. สรุปการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการในพื้นที่

1.1 จังหวัดน่าน

1.1.1 สภาพภูมิประเทศ

ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา ที่วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ โดยเฉพาะบริเวณชายแดนด้านเหนือและตะวันออกเป็นรอยต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีภูเขาในเขตอำเภอบ่อเกลือ เป็นยอดเขาที่สูงที่สุดในจังหวัด คือมีความสูงถึง 2,079 เมตร และมีดอยภูคาในเขตอำเภอบัว เป็นยอดเขาที่สำคัญของจังหวัด มีความสูง 1,980 เมตร ส่วนพื้นที่ราบจะอยู่บริเวณตอนกลางของจังหวัดและตามลุ่มน้ำต่างๆ โดยแหล่งน้ำที่สำคัญของจังหวัด คือ แม่น้ำน่าน ซึ่งมีต้นกำเนิดทางตอนเหนือของจังหวัดแล้วไหลลงเขื่อนสิริกิติ์ ในจังหวัดอุตรดิตถ์ และบรรจบกับแม่น้ำปิงที่จังหวัดนครสวรรค์เป็นแม่น้ำเจ้าพระยา นอกจากนี้ยังมีลำน้ำสาขาต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ลำน้ำสา ลำน้ำว้า ลำน้ำสมุน ลำน้ำปัว ลำน้ำย่าง ลำน้ำแหง เป็นต้น มีพื้นที่กว้างใหญ่ พื้นที่เต็มไปด้วยภูเขาสูงสลับซับซ้อน ทั้งยังมีประชากรหลายชาติพันธุ์ นับว่าเป็นดินแดนของความหลากหลายอีกแห่งหนึ่งของประเทศ มีลักษณะอากาศแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อนแบบ 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว โดยมีความแตกต่างของฤดูอย่างชัดเจน มีพื้นที่ 11,472.076 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,170,045 ไร่ จำนวนประชากร 476,612 คน เป็นอันดับที่ 56 ของประเทศ (ปี พ.ศ. 2554) และแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 15 อำเภอ ได้แก่ 1) อำเภอเมืองน่าน 2) อำเภอเวียงสา 3) อำเภอแม่จริม 4) อำเภอบ้านหลวง 5) อำเภอนาน้อย 6) อำเภอบัว 7) อำเภอทุ่งช้าง 8) อำเภอเชียงกลาง 9) อำเภอนาหมื่น 10) อำเภอสันติสุข 11) อำเภอบ่อเกลือ 12) อำเภอสองแคว 13) อำเภอภูเพียง 14) อำเภอท่าช้าง 15) อำเภอเฉลิมพระเกียรติ

1.1.2 สภาพปัญหา/เหตุผลในการดำเนินโครงการฯ

จังหวัดน่านประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ปัญหาการพังทลายของดิน ปัญหาไฟป่าและหมอกควันที่เกิดขึ้นเป็นบริเวณกว้าง รวมทั้งปัญหาจากการส่งเสริมการทำสัมปทานป่าไม้ และการปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพด ยางพารา เป็นต้น ทำให้เกิดความเสียหายต่อความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เป็นบริเวณกว้างและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน โดยในปี พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นปีมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุครบ 80 พรรษา สมเด็จพระนางเจ้าบรมราชินีนาถทรงรับสั่งผ่านท่านผู้หญิงจรัสจิตต์ ทีชะระ รองราชเลขาธิการ ให้แม่ทัพภาคที่ 3 ช่วยดูแลป่าไม้ในพื้นที่ต้นน้ำลำธารในภาคเหนือโดยขณะนั้น คือ พลโท จิรเดช คชรัตน์ แม่ทัพภาคที่ 3 ได้รับมอบนโยบายให้หน่วยทหารในพื้นที่ภาคเหนือจัดทำโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าและน้ำภาคเหนือ รวมทั้งในการเสด็จของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงมีรับสั่งว่า “มันโกรนไปหมด” จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้จังหวัดทหารบกน่านมีแนวคิดที่จะฟื้นฟูและอนุรักษ์ระบบนิเวศลุ่มน้ำน่านตามแนวพระราชดำริ โดยได้จัดทำโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มน้ำน่านเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีพระชนมายุ 80 พรรษา และแก้ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนแบบบูรณาการ

1.1.3 วัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน

- 1) เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
- 2) เพื่อฟื้นฟูความสมบูรณ์ของระบบนิเวศลุ่มน้ำน่าน
- 3) เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

1.1.4 ผู้รับผิดชอบหลัก/เจ้าภาพหลัก

จังหวัดทหารบกน่านเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการขับเคลื่อนโครงการ

1.1.5 กลุ่มเป้าหมาย/พื้นที่เป้าหมาย

พื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ ลุ่มน้ำน่านในจังหวัด ซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุม 15 อำเภอ

1.1.6 ผลการดำเนินงาน

ในการดำเนินโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มน้ำน่านเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2550 – 2554 ได้ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 15 อำเภอ

ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

- การเสริมสร้างศักยภาพแกนนำ ผู้ประสานงานป่า และอบรบเยาวชน
- การสำรวจและตรวจป่า การจัดทำแผนที่ป่าและทำป้ายแสดงเขตป่า การเฝ้าระวังไฟป่า และการทำแนวกันไฟ
- การเพาะกล้าไม้ การปลูกป่า และการบวชป่า
- การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (วังปลา) และสืบชะตาแม่น้ำ
- การสร้างฝายชะลอน้ำ และซ่อมแซม/บำรุงรักษาฝายชะลอน้ำ
- การปลูกพืชพื้นบ้าน อาหารชุมชน

- การจัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน

โดยมีผลการดำเนินงานเริ่มตั้งแต่ปี 2550 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากจังหวัดน่าน เป็นเงินประมาณ 8,590,000 บาท ซึ่งดำเนินกิจกรรมใน 362 หมู่บ้าน โดยมีกิจกรรม ได้แก่ การสำรวจป่า การตรวจป่า การทำแนวกันไฟ และการทำป้ายแสดงเขตป่า เพื่อป้องกันไฟป่าและการลักลอบตัดไม้ การบวชป่า การปลูกป่า การเพาะกล้าไม้ การอบรมเยาวชนเพื่อปลูกจิตสำนึก และการสร้างฝายชะลอน้ำ

ต่อมาปี พ.ศ.2551 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากจังหวัดน่าน จำนวนประมาณ 617,000 บาท โดยได้ดำเนินกิจกรรมใน 12 หมู่บ้าน มี 3 กิจกรรม คือ การปลูกป่า การสร้างฝายชะลอน้ำ การทำแนวกันไฟ

ในปี พ.ศ. 2552 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากจังหวัดน่าน จำนวนประมาณ 5,000,000 บาท ดำเนินกิจกรรมใน 126 หมู่บ้าน มีกิจกรรม ได้แก่ การสำรวจและตรวจป่า การทำแนวกันไฟ การซ่อมแซม ฝายชะลอน้ำ การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และการจัดทำแผนที่สิ่งแวดล้อม

ในปี 2553 ได้รับการสนับสนุนจากจังหวัดน่าน จำนวนประมาณ 2,000,000 บาท ดำเนินกิจกรรมใน 26 หมู่บ้าน มีกิจกรรม ได้แก่ การสำรวจและตรวจป่า การทำฝายชะลอน้ำโดยใช้แปลนและวิทยากรจากโครงการปิดทองหลังพระในการสอนและอบรม การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การปลูกพืชพื้นบ้าน อาหารชุมชน การทำแนวกันไฟ และการมอบทุนมอบกองทุนสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน

ในปี 2554 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากจังหวัดน่าน จำนวนประมาณ 4,700,000 บาท และได้เปลี่ยนชื่อโครงการจากเดิม “โครงการฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มน้ำน่านเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550” เป็น “โครงการฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มน้ำน่านเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 ต่อเนื่องเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา 5 ธันวาคม 2554” โดยดำเนินกิจกรรมแบ่งตามลุ่มน้ำ จำนวน 9 ลุ่มน้ำ 84 หมู่บ้าน

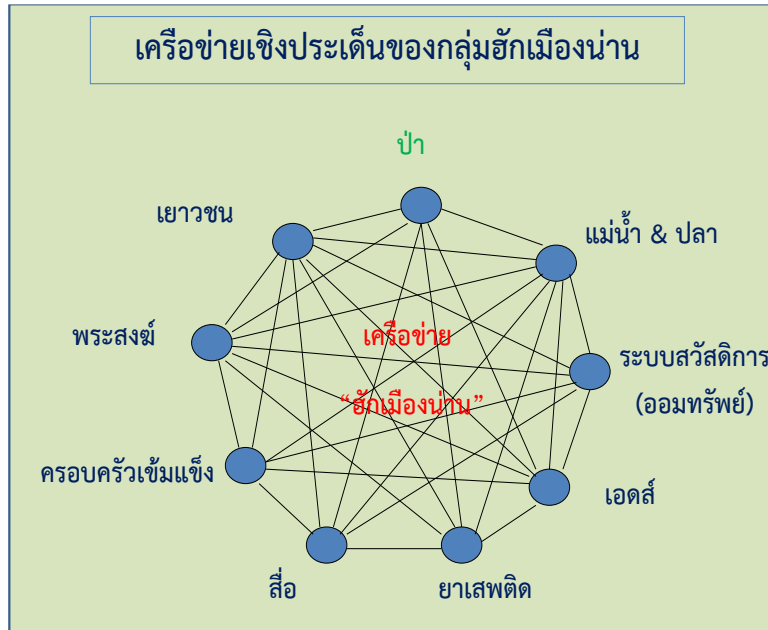
<u>ลุ่มน้ำน่าน</u>	จำนวน 26 หมู่บ้าน แบ่งเป็นอำเภอบ่อเกลือ 2 หมู่บ้าน อำเภอทุ่งช้าง 7 หมู่บ้าน อำเภอเชียงกลาง 11 หมู่บ้าน อำเภอเมือง 2 หมู่บ้าน และอำเภอภูเพียง 4 หมู่บ้าน
<u>ลุ่มน้ำกอน</u>	จำนวน 5 หมู่บ้าน ในอำเภอทุ่งช้าง
<u>ลุ่มน้ำเปือ</u>	จำนวน 10 หมู่บ้าน ในอำเภอเชียงกลาง
<u>ลุ่มน้ำยาว</u> 1	จำนวน 10 หมู่บ้าน แบ่งเป็นอำเภอสองแคว 2 หมู่บ้าน และอำเภอท่าวังผา 8 หมู่บ้าน
<u>ลุ่มน้ำพงษ์</u>	จำนวน 6 หมู่บ้าน ในอำเภอสันติสุข
<u>ลุ่มน้ำสมุน</u>	จำนวน 7 หมู่บ้าน ในอำเภอเมือง
<u>ลุ่มน้ำว่า</u>	จำนวน 8 หมู่บ้าน ในอำเภอแม่จริม
<u>ลุ่มน้ำแหง</u>	จำนวน 4 หมู่บ้าน ในอำเภอนาน้อย
<u>ลุ่มน้ำหิน</u>	จำนวน 8 หมู่บ้าน ในอำเภอนาหมื่น

ในการดำเนินโครงการฯ ดังกล่าว เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญของจังหวัดน่าน และของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และการบริหารจัดการแบบบูรณาการ รวมทั้งมีระบบกลไกในการประสานการทำงานในระดับจังหวัด ทั้งจากภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนที่ทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่าย โดยในส่วนของภาครัฐมีจังหวัดทหารบกน่านเป็นเจ้าภาพ

หลักซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงาน และได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานจากผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยจัดสรรงบประมาณในการดำเนินโครงการฯ ให้กับจังหวัดทหารบกน่าน เพื่อแก้ปัญหาเรื่องข้อจำกัดของการใช้งบประมาณของราชการ ในการสนับสนุนการทำงานของภาคประชาชน/ภาคประชาสังคมโดยตรง สำหรับในส่วนของภาคประชาสังคม และภาคประชาชนมีศูนย์ประสานงานประชาคมน่าน และเครือข่ายป่าชุมชนซึ่งการดำเนินงานอยู่ภายใต้ มูลนิธิฮักเมืองน่านเป็นภาคีร่วมดำเนินการและประสานความร่วมมือในการดำเนินงานในพื้นที่ ซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัด อย่างยั่งยืนต่อไป

ศูนย์ประสานงานประชาคมน่าน จัดตั้งขึ้นเมื่อมี พ.ศ. 2539 จากคนเมืองน่านและส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาประชาคมในระดับอำเภอ ตำบล และการศึกษาวิจัยด้านการพัฒนาประชาสังคม รวมทั้งเพื่อเป็นโอกาสในการทำงานร่วมกับข้าราชการท้องถิ่นและกลุ่มคนต่างๆ ในเมือง ซึ่งศูนย์ฯ มีประสบการณ์ทำงานร่วมกับ SIF : Social Investment Fund เมื่อปี 2540 โดยได้รับงบจากธนาคารโลก (กองทุน SIF) ทำให้มีทักษะในการดำเนินโครงการแบบมีส่วนร่วม โปร่งใส และเข้าถึงชาวบ้านอย่างรวดเร็ว ตรวจสอบได้ และสมาชิกของศูนย์ฯ ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการในพื้นที่จังหวัดที่มีสำนึกความเป็นพลเมืองหรือมีจิตสาธารณะ โดยในการดำเนินโครงการฯ มีบทบาทเป็นผู้ประสานความร่วมมือในการทำงานในพื้นที่และเป็นภาคีร่วมดำเนินการ รวมทั้งร่วมติดตามการดำเนินงานในพื้นที่ โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนงาน/โครงการให้กับภาคประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมของภาคประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคิด คือการร่วมจัดทำแผน และร่วมตัดสินใจเพื่อกำหนดบทบาท/หน้าที่โดยมีเป้าหมายร่วมกัน การจัดให้มีเวทีการประชุมเพื่อชี้แจงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน และเวทีสรุปผลหรือประเมินผลการดำเนินงานโครงการ

มูลนิธิฮักเมืองน่าน ซึ่งเป็นกลุ่มองค์กรภาคประชาสังคมที่เข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดน่าน นำโดยพระครูพิทักษ์นันทคุณ และร่วมด้วยกลุ่มแกนนำชาวบ้าน กลุ่มลูกหลานชาวบ้าน และกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ โดยมูลนิธิฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนคนเมืองน่านโดยไม่แบ่งแยกเผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ และศาสนา เพื่อส่งเสริมให้มีการดำรงรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อดำเนินการที่เป็นสาธารณประโยชน์หรือมีส่วนร่วมกับองค์กรอื่นๆ ซึ่งไม่ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการเมือง โดยมีประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาให้คนเมืองน่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนและชุมชน รวมทั้งการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างสำนึกในฐานะที่เป็นคนต้นน้ำให้ตระหนักถึงความสำคัญในการปกป้องดูแลรักษา ป่าต้นน้ำ โดยใช้ภูมิปัญญาการจัดการท้องถิ่น การประสานพลังวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ และคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้คนในพื้นที่จังหวัดน่านเป็นเวลายาวนานกว่า 2 ทศวรรษ ซึ่งปัจจุบันเครือข่ายมูลนิธิฮักเมืองน่านสามารถจำแนกตามประเด็นที่กลุ่มเข้าไปร่วมกับชุมชน/ชาวบ้านในการพัฒนา แสดงดังภาพ

โดยในการดำเนินโครงการฯ มีบทบาทเป็นผู้ประสานข้อมูลและความร่วมมือในการทำงานร่วมกับชุมชนในพื้นที่และเป็นภาคีร่วมดำเนินการโครงการ รวมทั้งร่วมในกระบวนการติดตามประเมินผลและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานในพื้นที่

จากการดำเนินงานตามโครงการฯ ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างยั่งยืน โดยได้ก่อสร้างและซ่อมแซม/บำรุงรักษาฝายชะลอน้ำไม่น้อยกว่า 600 ฝาย มีการจัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน มีการจัดการความรู้เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันของประชาชนในหมู่บ้าน และมีการขยายผลการดำเนินงานไปสู่พื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งเกิดเครือข่ายป่าชุมชนและเครือข่ายอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำที่มีความเข้มแข็ง ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญและตระหนักถึงการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำและแหล่งน้ำในพื้นที่ของจังหวัดได้ทำให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่านและการรักษา/อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

- เพิ่มพื้นที่ป่าคืนสู่ธรรมชาติได้ 65,000 ไร่
- ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่า
- การใช้ประโยชน์จากฝายชะลอน้ำในการทำการเกษตรแบบครอบครัวพอเพียง และใช้เป็น

แหล่งน้ำสำหรับการอุปโภค บริโภคภายในชุมชน รวมทั้ง สามารถป้องกันและบรรเทาความรุนแรงของภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนต้นน้ำทั้งเหตุจากน้ำป่าไหลหลากและดินโคลนถล่ม

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินโครงการฯ พบว่าหลังจากสิ้นสุดปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 โครงการฯ ไม่ได้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานจากจังหวัด เนื่องจากมีการโยกย้ายและเปลี่ยนแปลงผู้บริหารและบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการฯ แต่การดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดน่านก็ยังมีกลุ่มภาคประชาสังคมและภาคประชาชนในพื้นที่ที่เข้มแข็งเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนและสานต่อการดำเนินกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากโครงการนี้ เช่น การซ่อมบำรุงฝายชะลอน้ำ การเฝ้าระวังรักษาป่า การจัดทำแนวกันไฟในเขตพื้นที่ชุมชน และการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (วังปลา) เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ยังคงสามารถใช้ประโยชน์จาก

ป่าและน้ำได้อย่างยั่งยืน โดยในการดำเนินงานอาศัยเงินกองทุนสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน และมีเจ้าหน้าที่ของศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่านเป็นพี่เลี้ยงในการสนับสนุนการดำเนินงานและติดตามผลการดำเนินงานของชุมชนต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันของเครือข่ายป่าชุมชนภายใต้มูลนิธิฮักเมืองน่าน ชาวบ้านในชุมชน/ท้องถิ่น และศูนย์ประชาคมเมืองน่าน ทั้งนี้ ภาคประชาชนยังต้องการให้ภาคราชการส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินงาน โดยควรกำหนดให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของจังหวัด และกำหนดแผนงาน/โครงการในแผนพัฒนาจังหวัดเพื่อรองรับการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ เนื่องจากมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการดำเนินโครงการฯ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนในจังหวัดที่เป็นรูปธรรม ดังภาพ

1.2 จังหวัดแพร่

1.2.1 สภาพภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่จังหวัดแพร่ล้อมรอบด้วยภูเขาทั้ง 4 ทิศ พื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 เป็นภูเขา มีพื้นที่ราบเพียงร้อยละ 20 โดยลาดเอียงไปทางทิศใต้ตามแนวไหลของแม่น้ำยม คล้ายกันกระทะเล พื้นที่ราบของจังหวัดจะอยู่ระหว่างหุบเขา มี 2 แปลงใหญ่ คือ ที่ราบบริเวณพื้นที่อำเภอร้องกวาง อำเภอเมือง อำเภอสูงเม่น และอำเภอเด่นชัย ซึ่งเป็นที่ราบแปลงใหญ่ และอีกหนึ่งแปลง คือ บริเวณที่ตั้งอำเภอลอง และ

อำเภอวังชิ้น ซึ่งที่ราบดังกล่าว ใช้เป็นที่อยู่อาศัย และทำการเกษตร ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดแพร่ จัดอยู่ในลักษณะแบบฝนเมืองร้อน เฉพาะฤดูฝนหรือแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อน ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม 2 ประเภท คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มีฝนตกชุก และลมตะวันออกเฉียงเหนือ ที่นำเอาอากาศหนาวและแห้งแล้ง จากประเทศจีนมาปกคลุมทั่วบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย นอกจากนี้เนื่องมาจากลักษณะพื้นที่ของ จังหวัดแพร่ที่เป็นแอ่งคล้ายก้นกระทะลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขา จึงทำให้สภาพอากาศแตกต่างกันมาก จังหวัดมีเนื้อที่ประมาณ 6,538.59 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,086,625 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.27 ของพื้นที่ประเทศ จัดเป็นพื้นที่จังหวัดขนาดกลาง มีความกว้างประมาณ 59 กิโลเมตร มีประชากร 458,750 คน เป็นอันดับที่ 60 ของประเทศ (ปี พ.ศ. 2554) แบ่งการปกครองแบ่งออกเป็น 8 อำเภอ ได้แก่ 1) อำเภอเมืองแพร่ 2) อำเภอร่องขวาง 3) อำเภอลอง 4) อำเภอสูงเม่น 5) อำเภอเด่นชัย 6) อำเภอสอง 7) อำเภอวังชิ้น และ 8) อำเภอหนองม่วงไข่

1.2.2 สภาพปัญหา/เหตุผลในการดำเนินโครงการฯ

จังหวัดแพร่มีสภาพภูมิประเทศที่มีพื้นที่ราบเพียงร้อยละ 20 ตามแนวไหลของแม่น้ำยม คล้ายก้นกระทะ ซึ่งเป็นพื้นที่ราบที่อยู่ระหว่างหุบเขา และไม่มีการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่บริเวณต้นน้ำ จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นเป็นประจำทุกปี คือปัญหาอุทกภัยในฤดูฝน (น้ำยมเอ่อล้นตลิ่ง และน้ำป่าไหลหลาก) ปัญหาภัยแล้งในฤดูแล้ง โดยเฉพาะในช่วงเดือนมกราคม – เดือนมีนาคม ปริมาณน้ำในแม่น้ำยมลดลงถึงขั้นวิกฤต และจากสถิติการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่เพาะปลูกพืชในฤดูแล้งของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่ยม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 พบว่าการส่งน้ำเข้าสู่ระบบชลประทานไม่เพียงพอต่อพื้นที่การเพาะปลูกที่มี 22,540 - 54,070 ไร่ และในปี พ.ศ. 2547 มีพื้นที่การเพาะปลูกพืชในฤดูแล้งเพิ่มขึ้นเป็น 49,263 - 71,770 ไร่ จากปัจจัยราคาของผลผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นส่งผลให้เกิดปัญหาการแย่งใช้น้ำเพื่อการเกษตรมากขึ้น เกิดความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรทั้งในพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำมาโดยตลอด เกิดความไม่พอใจของเกษตรกรจนมีการทำลายทรัพย์สินของกรมชลประทาน รวมทั้งเกษตรกรขาดความเชื่อถือและความเชื่อมั่นในผลการแก้ไข ปัญหาของกรมชลประทาน เพราะเป็นเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่ไม่มีการวางแผนการบริหารจัดการน้ำ และสร้างระบบควบคุมการใช้น้ำของเกษตรกรที่เหมาะสมและชัดเจน รวมทั้งความคาดหวังของเกษตรกร ในการให้ความช่วยเหลือในการเพาะปลูกพืชจากภาครัฐยิ่งทำให้แนวโน้มการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ปัญหาการขาดแคลนน้ำและความเสียหายจากการเพาะปลูกเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ ในการบริหารจัดการน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่ยมในอดีตที่ผ่านมามีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ทั้งในเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเกษตรกรกับโครงการฯ กระบวนการบริหารจัดการน้ำที่ยังไม่เหมาะสม ไม่มีการจัดทำระบบฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบันในการตัดสินใจเพื่อการบริหารจัดการน้ำ การประชาสัมพันธ์ และการให้ข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรที่ยังไม่ทั่วถึง และขาดระบบสนับสนุนในการวางแผนการเพาะปลูก และการส่งน้ำให้แก่เกษตรกร โดยในการบริหารจัดการน้ำของโครงการฯ จากสถิติปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยสูงสุด 86 ล้านลูกบาศก์เมตร/วัน สามารถส่งน้ำให้แก่พื้นที่การเพาะปลูกได้เต็มศักยภาพคิดเป็นพื้นที่ 180,000 ไร่ แต่สำหรับในฤดูแล้งที่มีปริมาณน้ำเหลือเพียง 200,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน สามารถที่จะช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกได้เพียง 17,500 ไร่ เท่านั้น ในขณะที่ปัจจุบันเกษตรกรในพื้นที่มีความต้องการปลูกพืชในฤดูแล้งกว่า 90,000 ไร่ ดังนั้น ด้วยสภาพปัญหาทั้งหมดข้างต้น ทำให้กรมชลประทานโดยโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่ยม จังหวัดแพร่ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการน้ำให้แก่เกษตรกรในพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและ

1.2.3 วัตถุประสงค์ของการดำเนินการ

เพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหาภัยแล้งแบบบูรณาการ

1.2.4 ผู้รับผิดชอบหลัก/เจ้าภาพหลัก

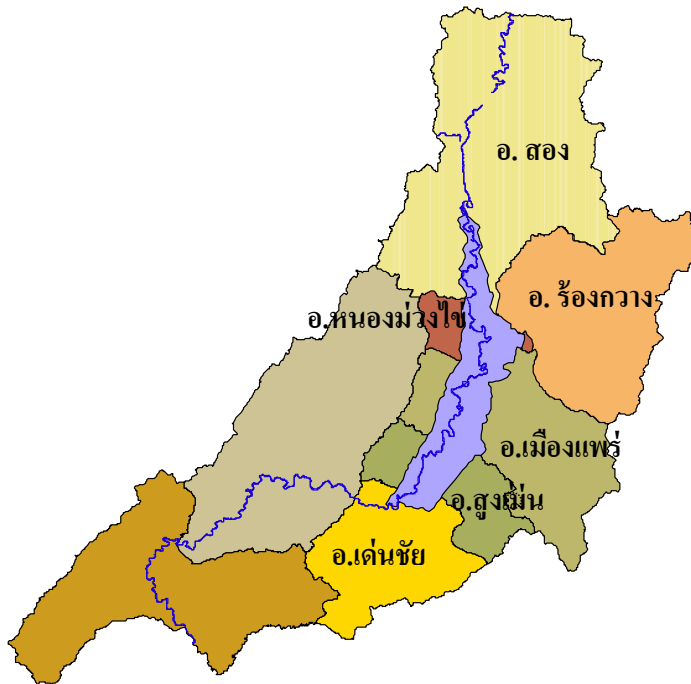
กรมชลประทาน โดยสำนักชลประทานที่ 4 จังหวัดแพร่ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่ยม

1.2.5 กลุ่มเป้าหมาย/พื้นที่เป้าหมาย

เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตชลประทานโครงการฯ 16,700 ครัวเรือน (พื้นที่ฤดูแล้ง 92,000 ไร่) และเกษตรกรในพื้นที่ข้างเคียงนอกเขตชลประทาน โครงการฯ 370 ครัวเรือน (พื้นที่ฤดูแล้ง 2,045 ไร่) ครอบคลุมพื้นที่ 6 อำเภอของจังหวัดแพร่

1.2.6 ผลการดำเนินงาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่ยม จังหวัดแพร่ เริ่มดำเนินการโครงการโดยก่อสร้างฝายคอนกรีตเสริมเหล็กแบบ Ogee Weir ซึ่งด้านท้ายฝายสูงจากพื้น 7.50 เมตร มีสันฝายยาว 350 เมตร เมื่อปี พ.ศ. 2490 เป็นฝายคอนกรีตที่ยาวที่สุดในประเทศไทย มีพื้นที่รับน้ำฝน 5,500 ตารางกิโลเมตร สามารถรับน้ำนองสูงสุดได้ 3,000 ลูกบาศก์เมตร/วินาที โครงการฯ เริ่มการส่งน้ำครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2505 (การก่อสร้างเสร็จสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2516) โดยในปี พ.ศ. 2530 ได้มีการเพิ่มประสิทธิภาพฝายด้วยการเสริมสันฝายไปอีก 1 เมตร มีคลองส่งน้ำหลัก 2 สาย คือคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา ความยาว 64 กิโลเมตร ซึ่งมีคลองซอยและคลองแยกซอยรวม 28 สาย สามารถส่งน้ำให้แก่พื้นที่ได้ 74,000 ไร่ ส่วนคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายมีความยาวทั้งสิ้น 77 กิโลเมตร มีคลองซอยและคลองแยกซอยรวม 40 สาย สามารถส่งน้ำให้แก่พื้นที่ได้ 150,000 ไร่ ซึ่งโครงการฯ มีพื้นที่ที่รับผิดชอบทั้งสิ้น 224,000 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสอง อำเภอหนองม่วงไข่ อำเภอร้องกวาง อำเภอเมืองแพร่ อำเภอสูงเม่น และอำเภอเด่นชัย

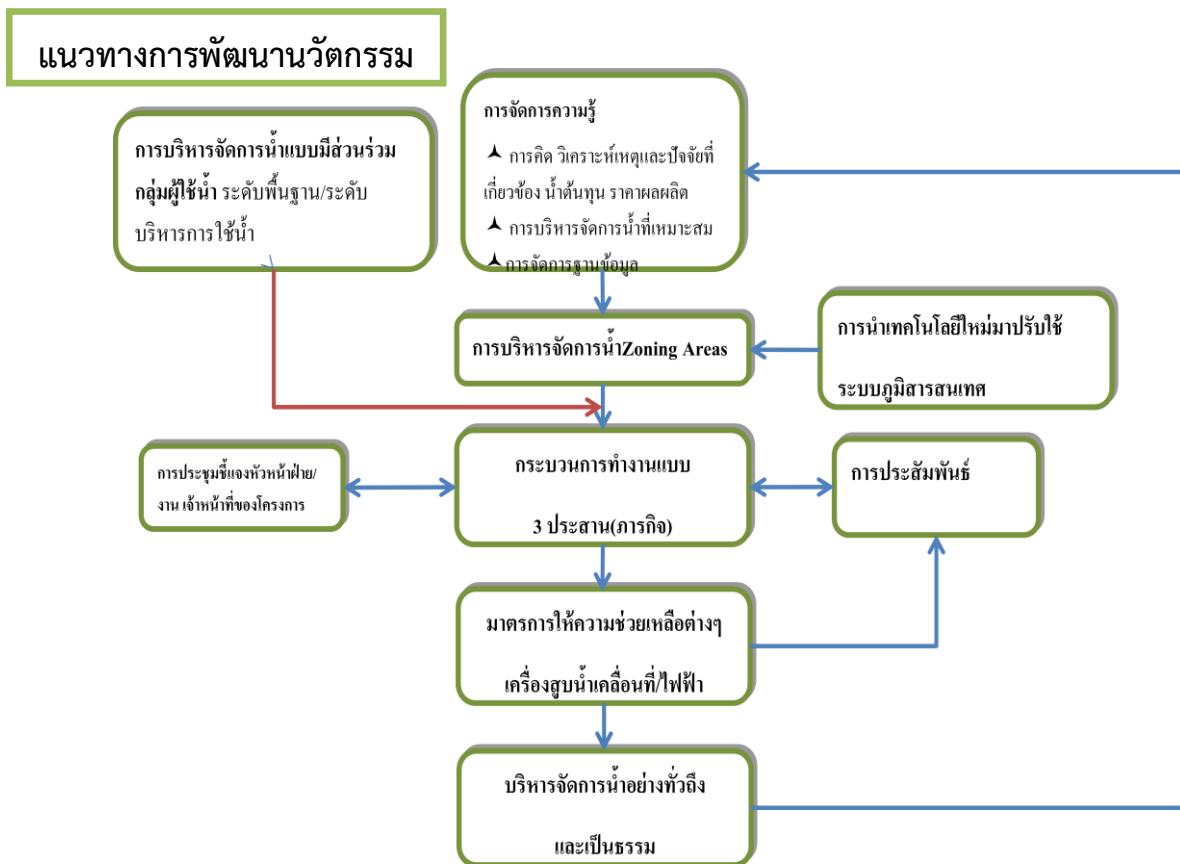
ในการบริหารจัดการน้ำ โครงการฯ ได้นำแนวคิดในการพัฒนานวัตกรรมที่นำสถิติการเพาะปลูกและการใช้น้ำตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 พ.ศ. 2534 – พ.ศ. 2541 เป็นการบริหารจัดการน้ำโดยปล่อยให้เกษตรกรดำเนินการกันเอง ซึ่งโครงการฯ จะส่งน้ำเข้าสู่ระบบคลองชลประทานทั้งหมดตามปริมาณน้ำที่มี แต่ก็ประสบกับปัญหาการแย่งชิงน้ำกันระหว่างเกษตรกรต้นน้ำกับปลายน้ำและก่อให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่ตามมามากมาย

ระยะที่ 2 พ.ศ. 2541 – พ.ศ. 2547 เจ้าหน้าที่ของโครงการฯ เริ่มเข้าไปเจรจากับกลุ่มเกษตรกร เนื่องจากมีการประเมินศักยภาพของฝายแม่ยมในช่วงประมาณต้นเดือนธันวาคมว่ายังมีปริมาณน้ำเพียงพอที่จะช่วยเหลือพื้นที่ด้านท้ายน้ำได้ จึงทำการส่งน้ำจากต้นคลองเข้าไปยังพื้นที่ตอนปลายก่อน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเกษตรกรได้ให้การยอมรับ แต่เมื่อถึงช่วงเวลาที่พืชต้องการน้ำมากก็เกิดปัญหาความขัดแย้งในการแย่งน้ำกันอีก เกษตรกรจึงขอกลับมาบริหารจัดการน้ำแบบเดิมซึ่งก็ยังเป็นปัญหาต่อเนื่องกันมา

ระยะที่ 3 พ.ศ. 2548 – พ.ศ. 2552 มีแนวคิดที่จะปรับปรุงคุณภาพการให้บริการในการส่งน้ำ ซึ่งโครงการฯ พบว่า มีปริมาณพื้นที่เพาะปลูกเริ่มสูงมากขึ้น โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2552 โครงการฯ จึงวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในร่วมกับการใช้กระบวนการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้ การใช้ฐานข้อมูลต่างๆ และการนำเทคโนโลยีมาใช้ควบคู่กัน เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งทำให้เกิดการบูรณาการการทำงาน โดยการใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ (GIS) และระบบฐานข้อมูลด้านอุทกนิยามวิทยา อุตกวิทยา ข้อมูลการเพาะปลูก และข้อมูลการส่งน้ำ และการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในรูปแบบการบริหารจัดการน้ำเชิงพื้นที่แบบมีส่วนร่วม เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ในการดำเนินการพัฒนานวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาภัยแล้งดังกล่าว มีแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาแสดงดังภาพ

1. การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วม โดยบริหารจัดการน้ำเชิงพื้นที่ (Zoning Area) การฟื้นฟูกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานทุกระดับ และจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน (JMC) ขึ้น ประกอบด้วย ตัวแทนจากกลุ่มผู้ใช้น้ำ ตัวแทนจากโครงการของชลประทาน และตัวแทนของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตัวแทน อบต./อบท./อบจ. ในพื้นที่ เพื่อร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งปัน/จัดสรรน้ำที่เป็นธรรม โดยการจัดทำข้อตกลงในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ กำหนดมาตรฐานการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้ง ติดตามประเมินผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงการส่งน้ำในปีต่อไป รวมทั้งการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นแนวคิดในการการบูรณาการการทำงานระหว่างภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการในรูปแบบของ 3 ประสาน เพื่อนำมาใช้ร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

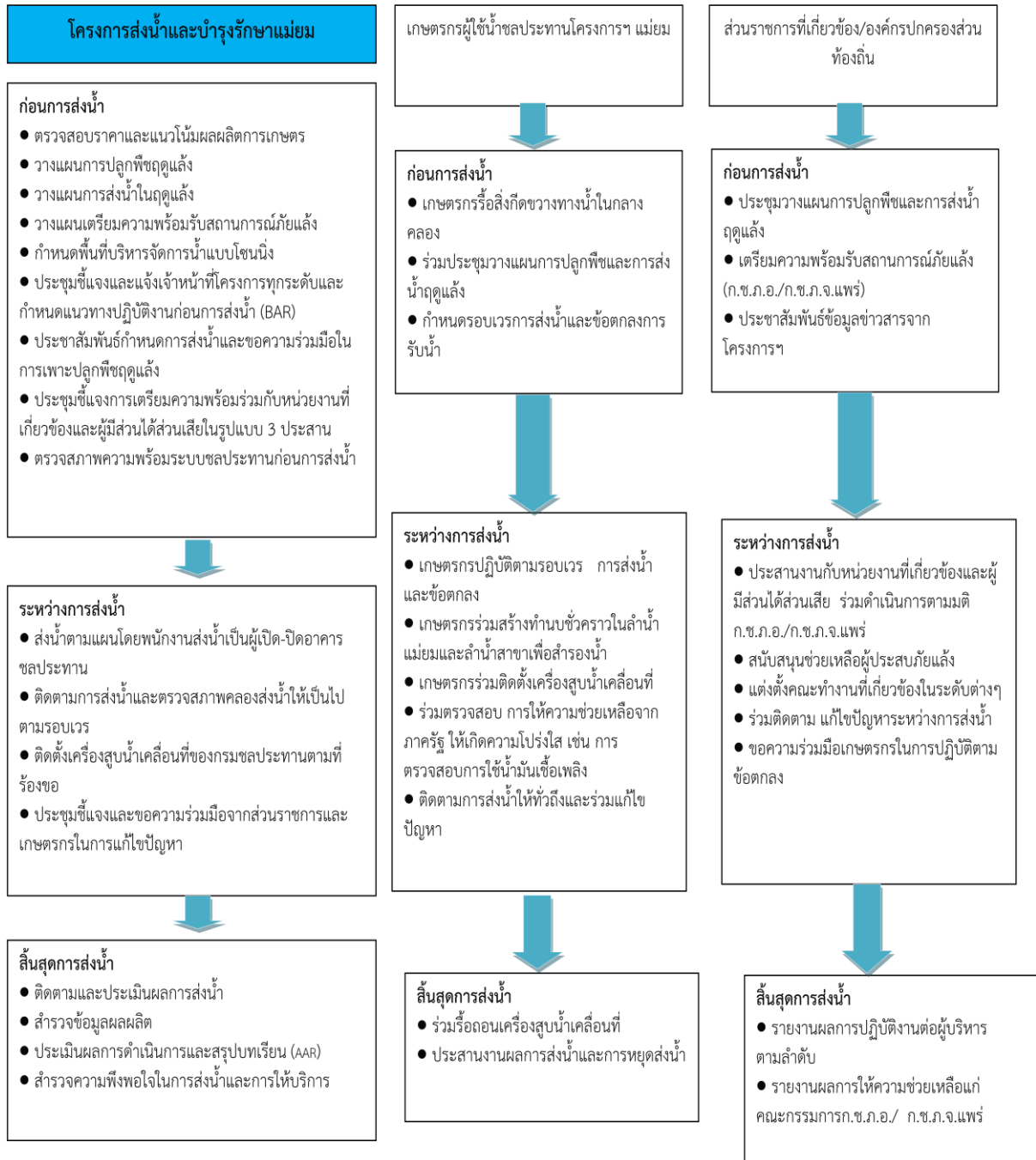
2. การประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการความรู้ โดยนำสถิติข้อมูลการเพาะปลูก ปริมาณน้ำต้นทุน รูปแบบการจัดการน้ำที่มีผลต่อการเพาะปลูกพืชฤดูแล้งของเกษตรกรมาใช้ในวิเคราะห์ผลการดำเนินงานในอดีต ข้อผิดพลาด และแนวทางการแก้ไขปัญหา

3. การใช้เทคโนโลยีระบบภูมิสารสนเทศ ได้แก่ ภาพถ่ายดาวเทียมระบบ GIS มาใช้ในการติดตามการดำเนินงานในภาคสนาม และแบ่งพื้นที่ออกเป็น Zoning ซึ่งทำให้สามารถกำหนดพื้นที่ที่เจาะจงว่าบริเวณนี้จะรับน้ำจากตรงไหน

4. การเผยแพร่ความรู้และประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่างๆ ให้เกษตรกรในพื้นที่รับทราบ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการน้ำ

5. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความร่วมแรงร่วมใจของเกษตรกรในพื้นที่ โดยการกั้นทำนบเพื่อยกระดับน้ำในแม่น้ำให้สูงขึ้น ทำให้สามารถสูบน้ำเข้าสู่ระบบคลองส่งน้ำหลักในการบรรเทาปัญหาภัยแล้งที่เกิดขึ้นได้

จากแนวคิดที่นำมาใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้เกิดนวัตกรรมการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ โดยแสดงการบูรณาการการทำงานดังภาพ

โดยโครงการส่งน้ำฯ สามารถส่งน้ำได้อย่างเป็นธรรม และเกษตรกรได้รับน้ำตามสถานการณ์ที่เหมาะสม สรุปดังนี้

1. การบริหารจัดการน้ำแบบโซนนิ่ง เป็นการบริหารความเสี่ยงจากการจัดการน้ำ โดยการกำหนดช่วงเวลาของการปล่อยน้ำไปในแต่ละพื้นที่ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ ระดับคลองส่งน้ำ และระดับแปลงนา ทำให้เกษตรกรที่อยู่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำได้รับน้ำเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ยังมีแผนการสนับสนุนเครื่องสูบน้ำเคลื่อนที่ของกรมชลประทานในกรณีภัยแล้ง ซึ่งสามารถช่วยเหลือพื้นที่ที่รถไถเดินได้อีกประมาณ 20,800 ไร่ และมีการประชาสัมพันธ์แผนการส่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกพืชฤดูแล้งให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ รวมทั้งมีการออกเสียงตามสายในหมู่บ้าน จึงทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้น้ำได้

2. การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมโดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งเริ่มจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่ยม ดำเนินการศึกษาศักยภาพของแหล่งน้ำ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเพาะปลูกพืชฤดูแล้ง ร่วมด้วยการศึกษากระบวนการทำงานเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรของหน่วยงานอื่นในพื้นที่ เพื่อให้สามารถบูรณาการกลไกหรือกระบวนการในการบริหารจัดการร่วมกันได้ อันจะส่งผลให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาในพื้นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เกษตรกรหรือผู้ใช้น้ำชลประทานเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมของกรมชลประทานทั้งในด้านการก่อสร้าง และด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาตามที่ได้ตกลงเห็นชอบร่วมกัน นอกจากนี้ ยังได้นำ *แนวทางการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาภัยแล้งในรูปแบบ 3 ประสาน*

ซึ่งได้กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจนให้หน่วยงานระดับจังหวัดนำไปประยุกต์ใช้ทั่วกัน ได้แก่ *การประสานที่ 1 การสนับสนุนงบประมาณและการจัดหาน้ำ* ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานในสังกัดกรมชลประทาน *การประสานที่ 2 การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วม* โดยความร่วมมือของเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัด ซึ่งจะเป็นผู้จัดประชุมการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ โดยมีอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ประชาสัมพันธ์และนัดหมายเกษตรกรเข้าร่วมประชุม และ*การประสานที่ 3 การควบคุมดูแลและการปฏิบัติตามข้อตกลง* เป็นหน้าที่ของฝ่ายปกครองและท้องถิ่นในการตรวจสอบดูแลการบริหารจัดการน้ำให้เป็นไปตามข้อตกลง และเข้าร่วมเจรจาไกล่เกลี่ยในกรณีที่มีข้อพิพาท/ความขัดแย้งเกิดขึ้นในพื้นที่ นอกจากนี้เกษตรกรผู้ใช้น้ำจะต้องช่วยกันติดตามการปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อตกลงและตรวจสอบรอบเวรการส่งน้ำให้เป็นไปตามแผน

3. การจัดการความรู้ จัดทำฐานข้อมูลและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยการศึกษาข้อมูลสถิติปริมาณน้ำต่างๆ ทั้งปริมาณน้ำฝน ปริมาณน้ำท่า เพื่อคาดการณ์ปริมาณน้ำที่สามารถส่งให้เกษตรกรได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเพาะปลูกพืชหลัก 4 ชนิด ได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง ข้าวโพด ยาสูบ และคาดการณ์แนวโน้มการเพาะปลูกเพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกรในการปลูกพืชที่เหมาะสมในฤดูแล้ง รวมทั้งเตรียมความพร้อมในการช่วยเหลือการเพาะปลูกตามมาตรการต่างๆ เช่น การจัดหาแหล่งน้ำ การสนับสนุนเครื่องสูบน้ำ การใช้น้ำจาก

อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก เป็นต้น ประกอบกับการจัดทำระบบฐานข้อมูลเชิงพื้นที่โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลระยะไกล (แผนที่ของกรมแผนที่ทหาร ภาพถ่ายดาวเทียม THEOS, LANDSAT และดาวเทียมมอเนกประสงค์ SMMS) เครื่องพิกัดตำแหน่งด้วยดาวเทียม (GPS) แผนที่พื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการฯ ซึ่งฐานข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้สามารถบริหารจัดการการเพาะปลูกและการใช้น้ำของเกษตรกรได้อย่างเหมาะสม

จากการดำเนินการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการเพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหาภัยแล้งนั้น สามารถสรุปผลสำเร็จได้ดังนี้

- ด้านหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีการบูรณาการการทำงานร่วมกัน สามารถบริหารจัดการน้ำในพื้นที่และการกำหนดพื้นที่เพาะปลูกที่มีความเสี่ยงภัยแล้งได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม โดยเพิ่มพื้นที่การส่งน้ำครอบคลุมพื้นที่ 92,037 ไร่ ส่งผลให้เกิดความเชื่อถือและได้รับการยอมรับจากเกษตรกร ลดความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่กรมชลประทานและลดความสูญเสียอันเนื่องมาจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ อีกทั้งกรมชลประทานสามารถใช้อัตรากำลังที่มีอยู่ 157 คน ในการดำเนินงาน (จากเดิม 282 คน) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถประหยัดงบประมาณ (เงินเดือน) ได้ปีละ 19 ล้านบาท

- ด้านภาคเกษตรกร เกษตรกรผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและการบริหารจัดการน้ำ มีการแบ่งปันและจัดทำข้อตกลงร่วมกันในการใช้น้ำ ส่งผลให้เกษตรกรสามารถเพาะปลูกพืชได้มากขึ้น ทำให้มีรายได้เฉลี่ยจากการขายพืชผลเพิ่มขึ้น 4,792.61 บาท/ไร่ ซึ่งเป็นผลจากการร่วมกันบริหารจัดการน้ำให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเกษตรกรร้อยละ 80 มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ

- ด้านเศรษฐกิจ สามารถลดความเสียหายของพืชผลจากภัยแล้งได้ประมาณ 55,200 ไร่ คิดเป็น 59.98% ของพื้นที่เพาะปลูกพืชฤดูแล้งปี พ.ศ. 2553 – 2554 ทำให้จังหวัดสามารถประหยัดงบประมาณในการจ่ายเงินชดเชยความเสียหายที่เกิดจากภัยแล้งให้กับเกษตรกรได้ปีละกว่า 60 ล้านบาท ซึ่งผลของการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการทำให้พื้นที่เพาะปลูกพืชฤดูแล้งได้รับน้ำอย่างทั่วถึง

ทั้งนี้ ในส่วนของการขยายผลแนวทางการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ ไปสู่พื้นที่อื่น ๆ ในเขตลุ่มน้ำอื่นที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมชลประทานนั้นอยู่ระหว่างการดำเนินการ ซึ่งโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาแม่ยม สำนักชลประทานที่ 4 จะจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ในเดือนพฤศจิกายน 2555 โดยจะถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมระบบการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการเพื่อป้องกันและบรรเทา ภัยแล้งให้กับเจ้าหน้าที่ของกรมชลประทานในสำนักชลประทานอื่นๆ ต่อไป ซึ่งในการขยายผลการดำเนินการ ในพื้นที่อื่นอาจมีประเด็นที่เป็นอุปสรรค/ปัจจัยที่จะสนับสนุนการดำเนินการ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของข้าราชการในพื้นที่ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและบทบาทหน้าที่ ในการบริหารจัดการน้ำร่วมกันของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำในพื้นที่ ระบบฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศในพื้นที่ รวมทั้ง สภาพภูมิประเทศและแหล่งน้ำต้นทุนในพื้นที่นั้นด้วย

2. การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของจังหวัดน่าน และจังหวัดแพร่

ประเด็นเปรียบเทียบ	จังหวัดน่าน	จังหวัดแพร่
<ul style="list-style-type: none"> ■ เจ้าภาพหลัก 	<p>จังหวัดน่าน โดยจังหวัดทหารบกน่าน</p>	<p>กรมชลประทาน โดยสำนักชลประทานที่ 4 โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่ยม</p>
<ul style="list-style-type: none"> ■ ภาคิเครือข่ายและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน ■ มูลนิธิฮักเมืองน่าน ■ ภาคประชาชนในพื้นที่ ■ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานจังหวัดน่าน และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน ■ จังหวัดทหารบกน่าน ■ กรมการปกครอง (ตำบล หมู่บ้าน) 	<ul style="list-style-type: none"> ■ กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ ■ ส่วนราชการในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมการปกครอง (อำเภอ) สำนักงานเกษตรจังหวัด และศูนย์อุทกวิทยาและบริหารน้ำภาคเหนือตอนบน ■ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ■ สำนักชลประทานที่ 4
<ul style="list-style-type: none"> ■ การสนับสนุนงบประมาณ/ทรัพยากรในการดำเนินงาน 	<ul style="list-style-type: none"> ■ จังหวัดให้การสนับสนุนงบประมาณ ดำเนินการในแต่ละปี ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 เป็นเงิน 8,593,543 บาท - ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 เป็นเงิน 617,710 บาท - ปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 เป็นเงิน 5,000,000 บาท - ปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 เป็นเงิน 2,000,000 บาท - ปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 เป็นเงิน 4,725,000 บาท ■ จังหวัดมอบหมายให้สำนักงานจังหวัดรับผิดชอบในเรื่องดังกล่าว โดยสนับสนุนบุคลากรในการดำเนินงานและประสานการทำงานในพื้นที่ร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> ■ งบประมาณที่ใช้ในการก่อสร้างฝาย โดยกรมชลประทานเป็นเงิน 426,453,000 บาท ■ งบดำเนินการในแต่ละปีที่จังหวัดจัดสรรให้ 7,000,000 บาท เพื่อใช้ในการบริหารจัดการสนับสนุนเครื่องสูบน้ำและน้ำมันเชื้อเพลิง ■ การสนับสนุนข้อมูลและระบบสารสนเทศเกี่ยวกับสถิติการใช้ น้ำ การเพาะปลูกพืชในแต่ละปี และปริมาณน้ำฝน/การคาดการณ์ ปริมาณน้ำฝนในแต่ละปี
<ul style="list-style-type: none"> ■ ภาวะผู้นำและความเชื่อมั่นศรัทธาในตัว 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ผู้บริหารในจังหวัด ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดและหัวหน้าส่วน 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ผู้บริหารในจังหวัด ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดและหัวหน้า

ประเด็นเปรียบเทียบ	จังหวัดน่าน	จังหวัดแพร่
<p>ผู้นำ</p>	<p>ราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัดให้ความสำคัญกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมและการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้บริหารในจังหวัดมีภาวะผู้นำและสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัด ■ ผู้นำภาคประชาสังคมเป็นศูนย์รวมจิตใจ/ศรัทธาของประชาชนในพื้นที่ ในการประสานความร่วมมือและร่วมแรงร่วมใจของประชาชน ■ ผู้นำชุมชนสามารถเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนดำเนินงานในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี 	<p>ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัดให้ความสำคัญกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้บริหารในจังหวัดมีภาวะผู้นำ ประสานความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งในพื้นที่ ■ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ให้ความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งที่เกิดขึ้นร่วมกัน ■ ผู้นำภาคประชาชน (กลุ่มเกษตรกร) ที่มีศักยภาพและเข้มแข็งในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและออกแบบเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน
<ul style="list-style-type: none"> ■ ความครอบคลุมที่มีต่อพื้นที่/ประชากรในพื้นที่ 	<p>การดำเนินงานครอบคลุมพื้นที่ 15 อำเภอ โดยมีประชากรในพื้นที่ทุกหมู่บ้าน/ชุมชน/ท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมายทั้งหมด</p>	<p>การดำเนินงานครอบคลุมพื้นที่ 6 อำเภอ โดยมีประชากรกลุ่มเป้าหมายคือเกษตรกรในพื้นที่ส่งน้ำของโครงการฯ</p>
<ul style="list-style-type: none"> ■ จุดอ่อน/จุดแข็ง 	<ul style="list-style-type: none"> ■ จุดอ่อน <ul style="list-style-type: none"> - สภาพภูมิประเทศที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน จึงทำให้เป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเชิงเศรษฐกิจ - จำนวนพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินโครงการที่มีครอบคลุมทั้งจังหวัด ทำให้เป็นอุปสรรคในการดำเนินการเมื่อเทียบกับจำนวนงบประมาณที่ได้รับและความหลากหลายของจำนวนประชากรที่มีในพื้นที่ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ จุดอ่อน <ul style="list-style-type: none"> - สภาพภูมิประเทศที่มีพื้นที่ราบเพียงร้อยละ 20 ของจังหวัดและเป็นที่ราบที่มีลักษณะคล้ายกันกระทะ - ไม่มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ในบริเวณต้นน้ำสำหรับบริหารจัดการเพื่อเกษตรกรที่เพียงพอ - การเพิ่มขึ้นของพื้นที่เพาะปลูกที่ไม่สอดคล้องกับปริมาณต้นท่อน้ำที่มีอยู่ของเกษตรกรที่มีอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็น

ประเด็นเปรียบเทียบ	จังหวัดน่าน	จังหวัดแพร่
	<ul style="list-style-type: none"> - ความไม่ต่อเนื่องของผู้บริหารในจังหวัด และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง - การได้รับสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ และทรัพยากรด้านต่างๆ ที่ไม่เพียงพอสำหรับการดำเนินการซึ่งส่งผลต่อความต่อเนื่องของโครงการ - ไม่ได้กำหนดเป็นแผนงาน/โครงการในยุทธศาสตร์สำคัญของจังหวัด จึงขาดความสำคัญในการขับเคลื่อนที่ต่อเนื่อง - การเก็บข้อมูลและประเมินผลยังไม่สมบูรณ์พอสำหรับการถอดบทเรียนผลการดำเนินงานที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์หรือเชิงสถิติซึ่งสามารถเปรียบเทียบหรือแสดงให้เห็นความสำเร็จที่เป็นตัวเลขอย่างชัดเจนได้ - การบูรณาการการทำงานและการประสานความร่วมมือระหว่างจังหวัดและส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในจังหวัด - ความหลากหลายของกิจกรรมที่ต้องดำเนินการที่มีความยุ่งยากซับซ้อน และต้องใช้เวลาเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตด้านสังคมที่ประมาณค่าเป็นตัวเลขได้ยาก จึงทำให้เห็นผลสำเร็จหรือประโยชน์ที่ได้รับไม่ชัดเจนเท่าผลสำเร็จที่ได้รับในเชิงรายได้ที่เป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ - การประชาสัมพันธ์ และขยายผลชุมชนต้นแบบในการรักษาระบบ 	<p>รายได้หลักของจังหวัด</p>

ประเด็นเปรียบเทียบ	จังหวัดน่าน	จังหวัดแพร่
	<p>นิเวศลุ่มน้ำ ยังไม่เพียงพอสำหรับการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจของทุกภาคส่วนในจังหวัดให้มีสำนึกความเป็นพลเมืองในเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ จุดแข็ง <ul style="list-style-type: none"> - สภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขา และเป็นป่าต้นน้ำ ซึ่งมีต้นทุนทางธรรมชาติที่สูงอยู่แล้ว - ความเข้มแข็งของผู้นำตามธรรมชาติ/ผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ - ความเชื่อและความศรัทธา และวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่สืบต่อกันต่อ ๆ มา - ความร่วมแรงร่วมใจของภาคประชาสังคม และภาคประชาชนในจังหวัด รวมทั้งความตระหนักในความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม 	<ul style="list-style-type: none"> ■ จุดแข็ง <ul style="list-style-type: none"> - เป้าหมายในการดำเนินโครงการมีจำนวนพื้นที่เป้าหมายเฉพาะ ซึ่งมีขอบเขตในการช่วยเหลือเกษตรกรในหน้าแล้งให้สามารถเพาะปลูกได้เพิ่มขึ้น (พื้นที่เพาะปลูกเต็มศักยภาพจำนวน 180,000 ไร่) - ภาวะผู้นำและการให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจให้กับราชการส่วนภูมิภาคในการบริหารราชการให้บรรลุตามเป้าหมายคือเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ - การบูรณาการและการประสานความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง - การให้ความสำคัญกับการพัฒนานวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของกรมชลประทาน - มีระบบการประเมินผล และสรุปบทเรียนที่สามารถสะท้อนให้เห็นความสำเร็จในเชิงสถิติที่เป็นตัวเลขอย่างชัดเจน
<ul style="list-style-type: none"> ■ แนวทาง/รูปแบบกระบวนการทำงาน 	<ul style="list-style-type: none"> ■ การบูรณาการการทำงานระหว่างภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ■ การมีส่วนร่วมของประชาชน ■ การทำงานร่วมกันในลักษณะพหุภาคี ประกอบด้วย ภาครัฐ ได้แก่ จังหวัดทหารบกน่าน สำนักงานจังหวัดน่าน สำนักงานทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมจังหวัด ภาคประชา 	<ul style="list-style-type: none"> ■ การทำงานในลักษณะพหุภาคี ประกอบด้วยภาครัฐ ได้แก่ กรมชลประทาน สำนักชลประทานที่ 4 (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่ยม) และหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานจังหวัดแพร่ สำนักงานเกษตรจังหวัด องค์กรปกครองส่วน

ประเด็นเปรียบเทียบ	จังหวัดน่าน	จังหวัดแพร่
	<p>สังคม ได้แก่ กลุ่มประสานงานประชาคมน่าน และมูลนิธิอีกเมืองน่าน และ <u>ภาคประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ■ รูปแบบการทำงานของคณะกรรมการร่วมที่มีองค์กรครอบคลุมทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ■ การทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่ายระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ■ มีการประสานข้อมูลและความร่วมมือในการทำงานร่วมกับชุมชนในพื้นที่และภาคีเครือข่าย ■ การติดตาม ประเมินผล และแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานในพื้นที่ ■ การแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของประชาชน ■ การสนับสนุนการทำงานในพื้นที่ และสร้างความยั่งยืนโดยใช้รูปแบบของกองทุนสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน 	<p>ท้องถิ่น และภาคประชาชน ได้แก่ เกษตรกรกลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตพื้นที่โครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ แนวทางการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาภัยแล้งในรูปแบบ 3 ประสาน โดย <ul style="list-style-type: none"> - <u>ประสานที่ 1</u> การสนับสนุนน้ำเพื่อการเพาะปลูก - <u>ประสานที่ 2</u> การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วม - <u>ประสานที่ 3</u> การควบคุมดูแลและการปฏิบัติตามข้อตกลง ■ การรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ■ การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานราชการในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ■ การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน (JMC) ขึ้น ■ การกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งปัน/จัดสรรน้ำที่เป็นธรรม ■ การกำหนดมาตรฐานการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ■ การติดตามประเมินผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงการส่งน้ำในปีต่อไป ■ การจัดการความรู้ โดยนำสถิติข้อมูลการเพาะปลูก ปริมาณน้ำต้นทุน รูปแบบการจัดการน้ำที่มีผลต่อการเพาะปลูกพืชฤดูแล้งของเกษตรกรมาใช้ในวิเคราะห์ผลการดำเนินงานในอดีต ข้อผิดพลาด และแนวทางการแก้ไขปัญหา ■ การใช้เทคโนโลยีระบบภูมิสารสนเทศ

ประเด็นเปรียบเทียบ	จังหวัดน่าน	จังหวัดแพร่
		<p>ได้แก่ ภาพถ่ายดาวเทียมระบบ GIS มาใช้ในการติดตาม การดำเนินงานในภาคสนาม และแบ่งพื้นที่ออกเป็น Zoning</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ การวางแผนในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ เพื่อกำหนดบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน ■ การเผยแพร่ความรู้และประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้เกษตรกรในพื้นที่รับทราบ ■ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความร่วมแรงร่วมใจของเกษตรกรในพื้นที่ ในการกันทำนบเพื่อยกระดับน้ำในแม่น้ำให้สูงขึ้นเพื่อให้สามารถสูบน้ำเข้าสู่ระบบคลองส่งน้ำหลัก ■ การแก้ไขปัญหาภัยแล้งในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นหลัก
<ul style="list-style-type: none"> ■ ผลกระทบเชิงบวก (ผลสำเร็จ/ประโยชน์ที่ได้รับ) 	<ul style="list-style-type: none"> ■ สภาพพื้นที่ป่าดีขึ้น โดยสามารถฟื้นฟูพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น 65,000 ไร่ ■ ประชาชนสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตที่เกิดขึ้นจากป่าเพื่อการดำรงเลี้ยงชีพได้เพิ่มขึ้น ■ ป้องกันและบรรเทาความรุนแรงของปัญหาภัยพิบัติทั้งจากไฟป่า อุทกภัย และดินโคลนถล่มในพื้นที่ต้นน้ำได้ ■ พื้นฟูพันธุ์สัตว์น้ำกลับคืนสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ■ มีแหล่งน้ำดิบไว้ใช้ เพื่อผลิตน้ำประปาสำหรับการบริโภคอุปโภคภายในชุมชน ■ คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ดีขึ้น โดยมีการสร้างงานให้กับคนในชุมชน (ไม่ได้มีการประเมินตัวเลขของรายได้ที่เพิ่มขึ้น) 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ขยายพื้นที่การส่งน้ำเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นจากเดิม 38,588 ไร่ เป็น 92,037 ไร่ โดยมีพื้นที่ส่งน้ำเพิ่มขึ้น 53,449 ไร่ ■ เกษตรกรสามารถเพาะปลูก ทำให้มีรายได้เฉลี่ยจากการขายพืชผลเพิ่มขึ้นเป็น 4,792.61 บาท/ไร่ ■ ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเกษตรกรผู้ใช้น้ำดีขึ้น ■ ลดความสูญเสียที่เกิดจากการทำลายทรัพย์สินของทางราชการ และประหยัดงบประมาณในการซ่อมแซม และบำรุงรักษา ■ ความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรในพื้นที่ใช้น้ำด้วยกันในพื้นที่ต่างๆ ดีขึ้น สามารถลดความขัดแย้งในการแย่งน้ำของ

ประเด็นเปรียบเทียบ	จังหวัดน่าน	จังหวัดแพร่
	<ul style="list-style-type: none"> ■ เกิดเครือข่ายภาคประชาสังคม และภาคประชาชนที่เข้มแข็ง มีศักยภาพในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ■ ความสามัคคีและสำนึกที่ดีของคนในพื้นที่ในการทำประโยชน์ร่วมกัน ให้กับพื้นที่/ชุมชน 	<p>เกษตรกรในพื้นที่</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ การแก้ไขปัญหากล้วยแล้งที่มีประสิทธิภาพ สามารถบริหารจัดการน้ำได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ■ จังหวัดสามารถประหยัดงบประมาณในการจ่ายเงินชดเชยความเสียหายที่เกิดจากกล้วยแล้ง ให้กับเกษตรกรได้ปีละกว่า 60 ล้านบาท ■ กรมชลประทานสามารถใช้ อัตรากำลังที่มีอยู่ 157 คนในการดำเนินงาน (จากเดิม 282 คน) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถประหยัดงบประมาณ (เงินเดือน) ได้ปีละประมาณ 19 ล้านบาท ■ เกษตรกรผู้ใช้น้ำมีความพึงพอใจ ในการการบริหารจัดการน้ำเพื่อแก้ไขกล้วยแล้งร้อยละ 80
<ul style="list-style-type: none"> ■ ผลกระทบเชิงลบ หรือ ผลที่ไม่สำเร็จ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อลักลอบทำ เพาะปลูกเชิงเดี่ยว ที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศ ■ ความรู้สึกไม่มั่นคงของเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ การบุกรุกป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่เพาะปลูก ■ การเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกมากขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ของจังหวัด และคุณภาพชีวิตจากการเสื่อมสภาพของดินและน้ำ
<ul style="list-style-type: none"> ■ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ แนวทางการแก้ไข ปัญหาเพื่อสร้างความ ยั่งยืนหรือความ ต่อเนื่องในการ ดำเนินงาน 	<ul style="list-style-type: none"> ■ กำหนดพื้นที่เป้าหมายในการ ดำเนินการ และขอบเขตของ กิจกรรมให้ชัดเจนและสอดคล้องกับ สภาพแวดล้อม และปัจจัยเกื้อหนุนต่าง ๆ ■ สร้างต้นแบบที่ดีในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และประชาสัมพันธ์ เพื่อกระตุ้นและผลักดันให้เกิดการขยายผลที่เป็นรูปธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างระบบ เพื่อขยายผลความสำเร็จของโครงการซึ่งเป็นต้นแบบที่ดี เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่/เขตชลประทานอื่นๆ อย่างเป็นรูปธรรม ■ กำหนดเป็นนโยบายสำคัญของ กรมชลประทาน และให้การสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ และองค์ความรู้ด้านต่างๆ เพื่อ

ประเด็นเปรียบเทียบ	จังหวัดน่าน	จังหวัดแพร่
	<ul style="list-style-type: none"> ■ ผลักดันให้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของจังหวัด เพื่อขอรับการสนับสนุนทั้งในเรื่องทรัพยากรต่างๆ และงบประมาณ เพื่อสร้างความต่อเนื่องและยั่งยืนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในเชิงระบบที่เป็นรูปธรรม ■ จัดทำแผนการดำเนินงานเพื่อขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐหรืออาจจะไปขอจากภาคเอกชนที่ต้องการทำ CSR โดยชุมชนอาจจะแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชน เช่น ความเข้มแข็งของภาคประชาชนที่มีอยู่ ■ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขที่มีความถูกต้องและแม่นยำยิ่งขึ้น ■ สร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริมการทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่ายที่เป็นรูปธรรม รวมทั้งสร้างผู้นำรุ่นใหม่เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ต่อไป 	พัฒนาทักษะของบุคลากรที่รับผิดชอบในเรื่องการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ต่างๆ

3. สรุปบทเรียนการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ

จากการศึกษาดูงานในพื้นที่จังหวัดน่าน และจังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นจังหวัดในภาคเหนือที่สภาพภูมิประเทศที่ค่อนข้างแตกต่างกัน กล่าวคือ จังหวัดน่าน มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่มากกว่าจังหวัดแพร่เกือบเท่าตัว ในขณะที่จำนวนประชากรทั้งหมดไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นถึงความหนาแน่นของจำนวนประชากรในพื้นที่จังหวัดที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นเพราะจังหวัดน่านมีพื้นที่ส่วนใหญ่เต็มไปด้วยภูเขาสูงสลับซับซ้อน นอกจากนี้ ทั้งสองจังหวัดมีความหลากหลายของชนเผ่าและประเพณี ซึ่งเหล่านี้เป็นต้นทุนทางสังคมและเป็นเหตุผลที่ทำให้ความคาดหวังหรือเป้าหมายที่ต้องการในการดำเนินโครงการเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่แต่ละจังหวัดแตกต่างกัน

นอกจากนี้ จะพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดน่านและแพร่เป็นปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างทางกายภาพ โดยจังหวัดน่านประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ปัญหาการพังทลายของดิน ปัญหาไฟป่าและหมอกควันที่เกิดขึ้นเป็นบริเวณกว้าง รวมทั้งปัญหาจากการส่งเสริมการทำสัมปทานป่าไม้ และ

การปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพด ยางพารา เป็นต้น ทำให้เกิดความเสียหายต่อความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เป็นบริเวณกว้างและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตของประชาชน ในขณะที่จังหวัดแพร่ ประสบปัญหาอุทกภัยในฤดูฝน (น้ำยมเอ่อล้นตลิ่ง และน้ำป่าไหลหลาก) ปัญหาภัยแล้งในฤดูแล้ง โดยเฉพาะในช่วงเดือนมกราคม – เดือนมีนาคม ปริมาณน้ำในแม่น้ำยมลดลงถึงขั้นวิกฤต เนื่องจากไม่มีการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่บริเวณต้นน้ำ ที่กระทบต่อการทำเกษตรกรรมของประชาชนในจังหวัดและรายได้ของประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรม

จากสภาพความแตกต่างทั้งสภาพภูมิประเทศ จำนวนประชากร และสภาพปัญหาที่จังหวัดเผชิญที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้การกำหนดแนวทางหรือโครงการในการแก้ปัญหาในพื้นที่ที่ต่างกันโดยสิ้นเชิง ดังจะเห็นได้ว่าจังหวัดน่านให้ความสำคัญกับการดำเนินการในเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรในจังหวัด ซึ่งเป็นโครงการที่สร้างความคุ้มค่าในเชิงสังคมที่ค่อนข้างวัดผลสำเร็จในเชิงสถิติหรือตัวเลขได้ยาก เนื่องจากผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต้องอาศัยการดำเนินงานที่มีความต่อเนื่องเป็นระยะเวลาที่นานพอควร ซึ่งต้องใช้เวลาในการประเมินผลที่มากกว่าผลสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจที่สามารถวัดเป็นตัวเลขรายได้ ในขณะที่จังหวัดแพร่ ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาเรื่องอุทกภัยและภัยแล้งของจังหวัดที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ของประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรม โดยดำเนินการในเรื่องของการจัดการทรัพยากรน้ำที่มีอยู่ เพื่อให้เพียงพอต่อการทำเกษตรกรรมในจังหวัด ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายและขอบเขตเฉพาะในเรื่องการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่จังหวัด โดยเฉพาะการแก้ปัญหาการขาดน้ำในหน้าแล้ง ซึ่งการดำเนินโครงการดังกล่าวจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเชิงเศรษฐกิจที่สามารถเห็นผลสำเร็จได้เร็วกว่า ดังจะเห็นได้จากการที่เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากการผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้สามารถวัดผลสำเร็จได้ในเชิงสถิติที่เป็นตัวเลขรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน รวมทั้งสามารถวัดความคุ้มค่าในการใช้อัตรากำลังและทรัพยากรที่มีอยู่ด้วย

อย่างไรก็ตาม ทั้งสองจังหวัดมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องประเด็น*แนวทางการแก้ไขปัญหาหรือการดำเนินโครงการ*ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยสร้างความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน/ภาคประชาสังคมในพื้นที่ และการทำงานในรูปแบบเครือข่ายร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการทำงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคในจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ในภาพรวมที่ได้จากการศึกษาดูงานในพื้นที่ฯ ตามประเด็นต่าง ๆ ในตารางข้างต้นสามารถสรุปดังต่อไปนี้

3.1 ปัญหา/อุปสรรค

- ประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญกับผลกระทบทางเศรษฐกิจคือรายได้ของครอบครัวมากกว่า เนื่องจากเป็นปัญหาเรื่องปากท้องซึ่งอยู่ใกล้ตัว และยังไม่ตระหนักถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่เป็นผลจากการไม่ปกป้องดูแลรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เนื่องจากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติใน

พื้นที่เป็นการพัฒนาที่ต้องมีการสร้างความเข้าใจถึงประเด็นปัญหาที่จะเกิดต่อไป และแนวทางในการแก้ไข รวมทั้งผลประโยชน์ในระยะเวลายาวที่เป็นผลกระทบที่คุ้มค่าได้อย่างเป็นรูปธรรม

- การขาดงบประมาณที่สนับสนุนการดำเนินโครงการให้เกิดความต่อเนื่อง ทำให้โครงการฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มน้ำนานๆ ไม่สามารถขับเคลื่อนการทำงานในพื้นที่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากงบประมาณในการดำเนินการเป็นปัจจัยหลักที่จะสนับสนุนให้เกิดการทำงานในพื้นที่ ซึ่งต้องมีค่าเดินทางในการเข้าพื้นที่เพื่อจัดทำแนวป้องกันไฟป่า การซ่อมบำรุงฝายชะลอน้ำ และการก่อสร้างฝายชะลอน้ำแห่งใหม่ จึงทำให้การดำเนินการในปัจจุบัน ภาคประชาชนสามารถดำเนินกิจกรรมได้เฉพาะพื้นที่ที่มีเงินกองทุนสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านเท่านั้น ซึ่งเงินกองทุนสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านเพื่อใช้สำหรับการดำเนินกิจกรรมต่อไปอย่างยั่งยืน อาจขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐหรืออาจจะไปขอจากภาคเอกชนที่ต้องการทำ CSR โดยชุมชนอาจจะแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชน เช่น ความเข้มแข็งของภาคประชาชนที่มีอยู่

- ความไม่ต่อเนื่องของผู้นำในส่วนของภาครัฐ ทั้งในส่วนของผู้ว่าราชการจังหวัด และหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ไม่ได้รับการสนับสนุนทรัพยากรในด้านต่างๆ และงบประมาณสำหรับการดำเนินโครงการอย่างเพียงพอ

- ปัญหาของระบบการบริหารจัดการ ซึ่งมาจากศักยภาพและความเข้มแข็งของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ไม่สามารถร่วมพลังกันเพื่อผลักดันความต้องการของประชาชนในจังหวัดให้เป็นแผนงาน/โครงการหรือยุทธศาสตร์สำคัญของจังหวัด

- ความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการจัดการความรู้ และการขับเคลื่อนแผนงาน/โครงการไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถสร้างระบบที่จะทำให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น

- การดำเนินโครงการดังกล่าว มาจากความต้องการและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่จริงหรือไม่ ซึ่งอาจมาจากขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจและสร้างความตระหนักในความเป็นเจ้าของที่ร่วมรับผลกระทบร่วมกัน

- การขาดความรู้และความเข้าใจของประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับแนวทางหรือเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาซึ่งไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจของประชาชนในพื้นที่เอง ทำให้ในการดำเนินโครงการที่ใช้แก้ไขปัญหาเหล่านั้นขาดความเป็นเจ้าของร่วม

- ส่วนราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตัดสินใจในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่เองโดยไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

3.2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

▪ ภาวะผู้นำ

- ผู้นำที่เป็นทางการในจังหวัด : ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ โดยส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และการบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยการมอบอำนาจในการบริหาร

ราชการให้กับหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัด และการกระจายอำนาจให้ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันการดำเนินโครงการให้สำเร็จ

➢ ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ : ผู้นำชุมชนที่ไม่ได้มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการ ซึ่งเป็นผู้นำที่เกิดขึ้นจากการเป็นที่ศรัทธาของประชาชนในพื้นที่/เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในพื้นที่ แต่สามารถประสานการทำงานกับชุมชนได้เป็นอย่างดีทำให้เกิดการทำงานแบบร่วมแรงร่วมใจของประชาชนในพื้นที่

ภาวะผู้นำเป็นหัวใจสำคัญมากของความสำเร็จในการดำเนินโครงการหรือการดำเนินการต่าง ๆ เพราะความสามารถของผู้นำในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับความยั่งยืนในการดำเนินโครงการ และ การบริหารเครือข่าย กล่าวคือ หากผู้นำมี Character และ Personality ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในระดับสูงก็จะทำให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

▪ การมีเจ้าภาพที่ชัดเจน (Leading agency) ซึ่งจะทำให้ทราบถึงบทบาทความรับผิดชอบของแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ว่าใครคือเจ้าภาพหลัก หรือใครคือเจ้าภาพร่วม และสามารถแบ่งหน้าที่ในการทำงานได้อย่างชัดเจน รวมทั้ง ทำให้สามารถขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งการเป็นเจ้าภาพรับผิดชอบในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ต้องมีศักยภาพทั้งในเรื่องของการจัดหาทรัพยากร และงบประมาณที่สนับสนุนการดำเนินงาน โดยอาจเป็นส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในภารกิจนั้นๆ หรืออาจเป็นภาคประชาสังคม (NGOs) ในพื้นที่ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อม ซึ่งจะทำให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินโครงการ การแบ่งบทบาทที่ชัดเจนดังกล่าว ต้องผ่านความเห็นชอบของสมาชิกตั้งแต่ก่อนดำเนินการ

▪ ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของบุคลากรภาครัฐ ภาคประชาชนและภาคประชาสังคมในการบริหารราชการมีส่วนร่วม

● ข้าราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และให้ความสนใจและมีความกระตือรือร้นในการทำงานร่วมกับประชาชนได้เป็นอย่างดี

● ภาคประชาชนและภาคประชาสังคม มีความเป็นพลเมืองและมีจิตสำนึกสาธารณะ มีความกระตือรือร้น และตั้งใจในการทำงานร่วมกันกับภาครัฐ เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาในพื้นที่

▪ กระบวนการและรูปแบบการทำงานที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

● การมีกระบวนการทำงานแบบบูรณาการของหลายภาคส่วนและการทำงานแบบพหุภาคี อาทิ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ประชาสังคม กลุ่มต่างๆ ในชุมชนที่ต่างก็ทำหน้าที่ในบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบได้เป็นอย่างดี มีการประสานความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน จึงทำให้ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้

● การทำงานที่เป็นเครือข่าย เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันและขยายผลการทำงานในแนวราบ ทำให้เกิดการเชื่อมประสานการทำงานในลักษณะที่เป็นเครือข่าย จึงทำให้มีการขยายผลการทำงานออกไปในหลายพื้นที่ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องที่นำมาสู่ความสำเร็จในการทำงาน

- **การตั้งคณะกรรมการร่วมกัน** เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการ เป็นหุ้นส่วนการดำเนินงานร่วมกัน ทำให้เกิดความรู้สึกรักและห่วงแหน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของผลการดำเนินงานนั้นร่วมกัน ก่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน จึงมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานนั้นให้บรรลุผล
- **การทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ** เช่น มีการตั้งกติการ่วมกันเพื่อเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อเป็นหลักในการยึดถือของทุกคน เป็นสิ่งที่เข้าใจร่วมกันในเบื้องต้น ทำให้การทำงานร่วมกันบังเกิดผลสำเร็จขึ้นได้
- **การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์** เป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เกิดการรับรู้ข้อมูลที่ครบถ้วน มีทำความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน สามารถที่จะเตรียมการเพื่อรองรับการดำเนินการในการแก้ไขปัญหาหรือบรรเทาความรุนแรงของปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ได้
- **การจัดการความรู้** เป็นวิธีการทำงานที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากประสบการณ์ในการดำเนินงาน โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาปัญหาและอุปสรรค และแนวทางแก้ไข/พัฒนาแนวทาง/วิธีการทำงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งอาจมีการจัดเวทีเพื่อปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- **การใช้เทคโนโลยีระบบภูมิสารสนเทศ** ได้แก่ ภาพถ่ายดาวเทียมระบบ GIS มาใช้ในการติดตาม การดำเนินงานในภาคสนาม และแบ่งพื้นที่ออกเป็น Zoning ซึ่งทำให้สามารถกำหนดพิกัดของพื้นที่ในการพัฒนา/แก้ไขปัญหาได้
- **การติดตามประเมินผลและถอดบทเรียน** เป็นการติดตามและประเมินผลการทำงานในพื้นที่ ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีการสรุปปัญหา อุปสรรค ปัจจัยความสำเร็จ และบทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินงาน เพื่อมาปรับ/ประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานครั้งต่อไป
 - **การใช้ทุนทางสังคมในการทำงาน** : ทุนทางสังคมเป็นทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อประชาชนในพื้นที่นั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชนโดยธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ชุมชน องค์กรความรู้ วัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ประชาชนในพื้นที่และข้าราชการในจังหวัดสามารถร่วมกันค้นหาและนำมาใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่เกิดขึ้นได้

3.3 สรุป

จากการศึกษาดูงานในพื้นที่จังหวัดน่าน และจังหวัดแพร่ และจากสรุปผลการดำเนินงานข้างต้น ทำให้พบว่า ในการดำเนินโครงการต่าง ๆ มีเหตุผลที่มา และสภาพแวดล้อมของพื้นที่และปัญหาที่แตกต่างกัน รวมทั้งมีต้นทุนทางสังคมที่แตกต่างกันในแต่ละบริบท ดังนั้น ความสำเร็จของการดำเนินการหรือการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนา/แก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่จะเกิดขึ้นได้ มีปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการบริหารจัดการทั้งที่เป็นปัญหา/อุปสรรค ทั้งที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งการจะบริหารจัดการให้การดำเนินโครงการประสบความสำเร็จต้องใช้ความรู้ความสามารถและทักษะ รวมทั้งประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้รับผิดชอบและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมมาประยุกต์ใช้ ซึ่งอาจสรุปได้ว่า **ปัจจัยสำเร็จ** ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสนับสนุนหรือผลักดันให้การบริหารจัดการโครงการต่าง ๆ ได้รับการยอมรับและ

สนับสนุนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และประสบความสำเร็จ คือ ภาวะผู้นำ (การให้ความสำคัญและการสนับสนุนของผู้ว่าราชการจังหวัดหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เป็นเจ้าภาพหลัก) การบูรณาการการทำงานระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง (Integration) และการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (Participation) ซึ่งนำไปสู่การประสานพลังความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (Synergy) แสดงดังแผนภาพ

จากการสรุปการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ดังกล่าวข้างต้น สามารถสร้างเป็นตัวแบบ (Model) ดังต่อไปนี้

